

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Всеукраїнська Асоціація випускників Національного
юридичного університету імені Ярослава Мудрого

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
«СУДОВА РЕФОРМА 1864 РОКУ В ІСТОРІЇ
УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ»

14 листопада 2014 року

МАТЕРІАЛИ ІV ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
“НАУКА ТА ПРАКТИКА СУЧАСНОЇ
ЮРИСПРУДЕНЦІЇ”

10 грудня 2014 року

УДК 340.12
ББК 67.0
П 78

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Судова реформа 1864 року в історії українського державотворення». – Х.: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2014-12-15

Організаційний комітет:

Голова Оргкомітету: д.ю.н.проф. завідувач кафедри історії держави та права України і зарубіжних країн *Гончаренко Володимир Дмитрович*

Секретарі: *Булгаков Артур Олександрович, Серета Ольга Вадимівна*

Редакційна колегія: *Румянцев В.О., Єрмолаєв В.М., Серета О. В., Стеценко Н.С., Шигаль Д. А., Новак К. М., Гоцуляк С.Л., Нанарова О.О.*

Тези друкуються мовою авторів у авторській редакції.

Адреса редакційної колегії: вул. Пушкінська, 77, каб.116 м. Харків, 61000, Україна.

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

**Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Всеукраїнська Асоціація випускників Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого**

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«СУДОВА РЕФОРМА 1864 РОКУ В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО
ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ»**

14 листопада 2014 року

Харків

Очевидно, що Центральна Рада, прагнучи проводити соціально-економічні перетворення в інтересах більшості людності України, ставила за мету створити таке робітниче законодавство, яке б застерігало суспільство від соціальних потрясінь і конфронтації, і серед розбурханого революційного моря вела корабель української державності реформістським курсом. Тобто ідеї класової боротьби і конфронтації протиставлялася альтернатива реформізму і соціального партнерства через вдосконалення законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Голос України. – 2014. – 16 жовтня. – С. 11.
2. Конституційні акти України 1917–1920. Невідомі конституції України. – К.: Філософська і соціологічна думка, 1992. – С. 13–14.
3. Андрусишин Б. І. У пошуках соціальної рівноваги: нарис історії робітничої політики українських урядів революції та визвольних змагань 1917–1920 рр. / Б. І. Андрусишин, Федерація проф. спілок України. – К., 1995. – 191 с.
4. Гриценко А. П. Українське робітництво на шляху творення національної держави (1-й всеукраїнський з'їзд 11–14 (24–27) липня 1917 р.). Історичні зошити. – 1992. – N5. – С. 4–7.
5. Копиленко О. Л. «Сто днів» Центральної Ради. – К., 1992. – С. 176–177; Дорошенко Д. Історія України. Доба Центральної Ради. – Т.1. – Ужгород, 1932 // Березіль. – 1991. – N 4. – С. 114.
6. Конституційні акти України 1917–1920. Невідомі конституції України. – К.: Філософська і соціологічна думка, 1992. – С. 67–68.
7. ЦДАВО України. – Ф. 3260. – Оп.2. – Спр.5. – Арк. 15.
8. ЦДАВО України. – Ф. 2857. – Оп.1. – Спр.12. – Арк. 134.
9. Дорошенко Д. Історія України. Доба Центральної Ради. – Т. 1. – Ужгород, 1932 // Березіль. – 1991. – N 4. – С. 110.
10. Дорошенко Д. Історія України. Доба Центральної Ради. – Т. 1. – Ужгород, 1932 // Березіль. – 1991. – N 4. – С. 130.
11. Дорошенко Д. Война и революция на Украине // Революция на Украине по мемуарах белых. – С. 92.
12. Дорошенко Д. Война и революция на Украине // Революция на Украине по мемуарах белых. – С. 129.
13. ЦДАВО України. – Ф. 1115. – Оп.1. – Спр.1. – Арк. 218.
14. Постанова «Про штати Генерального Секретаріату праці». – ЦДАВО України, Ф. 3266. – Оп.1. – Спр. 1/а. – Арк. 1зв., 2.
15. Ф. 3266. – Оп.2. – Спр. 1 – Арк. 20–21, 25, 28, 40.
16. ЦДАВО України. – Ф. 1115. – Оп.1. – Спр.1. – Арк. 219.

Олександра Володимирівна Бабаєва
ассистент кафедри кримінального процесу та
оперативно-розшукової діяльності
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ПІДГОТОВЧЕ ПРОВАДЖЕННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ВІД СТАТУТУ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА 1864 РОКУ ДО ЧИННОЇ ПРАВОВОЇ МОДЕЛІ

Відповідно до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) підготовче провадження є частиною судового провадження (кримінального

провадження у суді першої інстанції), та має проміжне місце між досудовим розслідуванням та судовим розглядом. Його чинне правове регулювання, будучи принципово новим, порівняно з попереднім законодавством, має, між тим, глибоке історичне коріння. За Статутом кримінального судочинства 1864 року (далі – Статут) ця стадія мала назву «віддання до суду».

Статутом було передбачено подвійний порядок провадження на стадії віддання обвинуваченого до суду [1, с. 118-384]. Перший етап обох порядків був однаковим – отримавши висновок попереднього слідства, прокурор протягом тижня з дня його отримання був зобов'язаний дати справі законний хід (ст. 517 Статуту). Якщо матеріали обвинувачення представлялися переконливими, прокурор надавав свій висновок про віддання обвинуваченого до суду, викладаючи його у формі обвинувального акту, де й остаточно формулював фактичний та юридичний зміст обвинувачення.

В залежності від категорії злочину обвинувальний акт спрямовувався або прокурору судової палати для розгляду судовою палатою, або безпосередньо до окружного суду. Процесуальний порядок провадження у судовій палаті був врегульований главою другою Статуту, відповідно до якої обвинувальний акт розглядався колегіально. Суддя-доповідач викладав привід, відповідно до якого виникла справа та всі слідчі дії, звертаючи увагу на «дотримання встановлених форм та обрядів» (ст. 531 Статуту). При цьому суддя доповідач мав право оголошувати оригінали протоколів, які мали значення для справи.

У засіданні судової палати приймала участь сторона обвинувачення – прокурор судової палати, якій після виступу судді-доповідача оголошував висновок місцевого прокурора та викладав власну думку по справі. Сторона ж захисту у засіданні судової палати участі не приймала. Після доповіді прокурора палата видалася на винесення однієї з постанов: про віддання до суду; про закриття справи; про звернення його на дослідження; або на звернення його до законного спрямування (за підсудністю).

У випадку зміни судовою палатою наданого їй обвинувального акту, ухвала про віддання до суду викладалася таким чином, щоб замінити собою цей акт (ст. 357 Статуту). Також в ухвалі про віддання до суду судова палата мала можливість на свій розсуд зазначити в свідків, які підлягають виклику до суду.

По справах приватного обвинувачення, процедура судового засідання судової палати була аналогічною окрім участі в ній прокурора.

Друга форма стадії полягала в тому, що обвинувальний акт прокурора пропонувався безпосередньо окружному суду, який не ухвалюючи рішення про віддання до суду, приступав до провадження за правилами, які передбачені для підготовчих розпоряджень (ст. 527 Статуту).

Необхідно відзначити також й те, що окружний суд не розглядав питання підсудності, належності порушення переслідування, направлення справи, підстави для зупинення справи, про об'єднання або виділення справ (ст. ст. 515, 516, Статуту) – всі ці питання вирішувалися ухвалою палати про віддання обвинуваченого до суду.

Наведений аналіз окремих особливостей віддання до суду за Статутом 1864 року дозволяє виокремити ті його риси, що стали історичним підґрунтям для сучасної моделі цієї стадії кримінального провадження. Відповідно до ст. 314 КПК України, підготовче провадження провадиться у формі підготовчого судового засідання. Так, після отримання обвинувального акту, клопотання про застосування примусових

заходів медичного або виховного характеру або клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності суд не пізніше п'яти днів з дня його надходження призначає підготовче судове засідання, в яке викликає учасників судового провадження. Підготовче судове засідання відбувається за участю прокурора, обвинуваченого, захисника, потерпілого, його представника та законного представника, цивільного позивача, його представника та законного представника, цивільного відповідача та його представника згідно з правилами, передбаченими КПК України для судового розгляду.

В підготовчому провадженні можуть бути прийняті рішення стосовно:

1. затвердження угоди або відмови в затвердженні угоди та поверненні кримінального провадження прокурору для продовження досудового розслідування в порядку, передбаченому статтями 468-475 цього Кодексу (п.1 ч. 3 ст. 314 КПК України);
2. закриття провадження у випадку встановлення підстав, передбачених пунктами 4-8 частини першої або частиною другою статті 284 цього Кодексу (п. 2, ч 3 ст. 314 КПК України), якщо: а) набрав законної сили закон, яким скасована кримінальна відповідальність за діяння, вчинене особою п. 4 ст.284 КПК України; б) помер обвинувачений, крім випадків, якщо провадження є необхідним для реабілітації померлого; в) існує вирок по тому самому обвинуваченню, що набрав законної сили, або постановлена ухвала суду про закриття кримінального провадження по тому самому обвинуваченню; г) потерпілий, а у випадках, передбачених цим Кодексом, його представник, відмовився від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення; д) прокурор відмовився від підтримання державного обвинувачення; є) у зв'язку із звільненням особи від кримінальної відповідальності (ч. 2 ст. 284 КПК України).
3. повернення обвинувального акту, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру прокурору, якщо вони не відповідають вимогам цього Кодексу (п. 3 ч. 3 ст. 314 КПК України);
4. направлення обвинувального акту, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру до відповідного суду для визначення підсудності у випадку встановлення непідсудності кримінального провадження (п. 4 ч. 3 ст. 314 КПК України);
5. призначення судового розгляду на підставі обвинувального акту, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру (п. 5 ч. 3 ст. 314 КПК України);
6. розгляду клопотань учасників судового провадження, про обрання, зміни чи скасування заходів забезпечення кримінального провадження, в тому числі запобіжного заходу, обраного щодо обвинуваченого (ч. 3 ст. 315 КПК України);
7. розгляду клопотань учасників судового провадження про здійснення судового виклику певних осіб до суду для допиту, а також про витребування певних речей чи документів (п. 4 ч. 2 ст. 315 КПК України);
8. скарг на рішення прокурора, слідчого про відмову у визнанні потерпілим, рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора при застосуванні заходів безпеки, а також на рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора, які не розглядаються під час досудового розслідування (ч. 2, ч. 3 ст. 303 КПК України).

9. заперечень сторін проти ухвал слідчого судді, які не підлягають оскарженню під час досудового слідства (ч. 3 ст. 309 КПК України).

Якщо під час судового засідання не будуть встановлені підстави для прийняття рішень, передбачених пунктами 1 – 4 частини третьої ст. 314 КПК України, суд проводить підготовку до судового розгляду, яка полягає у вирішенні питань про: визначення дати та місця проведення судового розгляду; з'ясування у відкритому чи закритому судовому засіданні необхідно здійснювати судовий розгляд; про склад осіб, які братимуть участь у судовому розгляді, та вчиняє інші дії, необхідні для підготовки до судового розгляду. Також, за клопотанням учасників судового провадження має право обрати, змінити чи скасувати заходи забезпечення кримінального провадження, в тому числі запобіжний захід, обраний щодо обвинуваченого.

Аналізуючи порядок вказаної стадії, який було передбачено Статутом та його чинну правову модель, слід зазначити, що за 150 років свого існування ця стадія кримінального провадження зазнала суттєвої трансформації, це, перш за все, стосується її мети та завдань, порядку проведення судового засідання та його етапів, суб'єктного складу, змісту контрольних повноважень, рішень, які можуть бути прийняті судом, тощо. До того ж, на відміну від Статуту, порядок, який передбачений КПК України, не містить в собі існуючих раніше обвинувальних елементів (встановлення достатності доказів, відсутності сторони захисту, можливості зміни обвинувального акту, тощо). Чинне законодавство передбачає змагальний порядок підготовчого судового засідання, відсутність можливості повернення на додаткове розслідування, тощо. Разом з тим, незважаючи на концептуальні зміни, що відбулися за цей час у законодавстві, місце та функціональне призначення стадії підготовчого провадження в системі кримінальної діяльності залишилося те ж саме.

СПИСОК ВИКРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Российское законодательство X-XX веков: Судебная реформа. В 9-ти томах. Т. 8. Устав уголовного судопроизводства / под общ. ред. О.И. Чистякова // М.: Юрид. Лит. – 1991. – 496 с.

Булгаков Артур Александрович

*Аспірант кафедри історії держави та права України і зарубіжних країн
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Основні положення Земельного кодексу 1922 р. УРСР з питань охорони та раціонального використання земель

На початку 20-х років ХХ століття, на території Української республіки відбулась перша кодифікація земельного законодавства. Окремі об'єкти природи, які зазнавали найбільшій експлуатації були захищені законодавцем. В тяжкі часи для країни, після громадської та I Світової війн, в часи постійних міжусобиць, економічного занепаду та людської бідності, новостворена влада почала вирішення найгостріших питань державотворення та систематизації законодавства. Були